

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Iida Reijonen

VARHAISKASVATTAJIEN TOIVEITA
LASTENSUOJELUN KANSSA
TEHTÄVÄÄN
MONIALAISEEN YHTEISTYÖHÖN

Sosiaali- ja terveysala
2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Iida Reijonen
Opinnäytetyön nimi	Varhaiskasvattajien toiveita lastensuojelun kanssa tehtävään monialaiseen yhteistyöhön
Vuosi	2018
Kieli	suomi
Sivumäärä	46 + 2 liitettä
Ohjaaja	Merja Kaminen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien toiveita liittyen lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa tehtävään monialaiseen yhteistyöhön. Tarkoituksena oli selvittää, mitä varhaiskasvattajat toivovat monialaiselta yhteistyöltä, kun päiväkodissa on lapsi, joka on samanaikaisesti lastensuojelun asiakas. Tämän lisäksi selvitettiin, mikä monialaisessa yhteistyössä toimii ja missä nähdään kehitettävää.

Teoriaosuudessa käsiteltiin varhaiskasvatusta, lastensuojelua sekä monialaista yhteistyötä. Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastatteluihin osallistui neljä varhaiskasvattajaa ja tulokset analysoitiin sisällönanalyysejä käyttäen.

Tutkimuksen tulosten perusteella varhaiskasvattajat toivoisivat, että monialainen yhteistyö lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa olisi avoimempaa ja vastavuoroista. Varhaiskasvattajat kokivat pääasiassa, että yhteistyö oli yksipuolista. Lastensuojelu tarttui päiväkodin huolenaiheisiin ja oli aina saavutettavissa, mutta varhaiskasvattajien mukaan he eivät jakaneet tietojään päiväkodin suuntaan. Varhaiskasvattajat toivoivat, että he saisivat tietoa lapsesta ja tämän asioista, jotta pystyisivät ymmärtämään ja tukemaan lasta paremmin päiväkodissa.

ABSTRACT

Author	Iida Reijonen
Title	Early Childhood Personnel's Expectations for Multidisciplinary Cooperation with Child Welfare Services
Year	2018
Language	Finnish
Pages	46 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Merja Kaminen

The purpose of this bachelor's thesis was to find out early childhood education personnel's expectations for the multidisciplinary cooperation with child welfare services. The purpose was to find out what early childhood education personnel expect from the multidisciplinary cooperation when there is a child in the kindergarten who is also a child welfare client at the same time. A further purpose was to find out what works well in the cooperation and what should be developed.

The theoretical part dealt with early childhood education, child welfare and multidisciplinary cooperation. This study was a qualitative study. The data was collected with a theme interview. There were four early childhood education employees who participated in the interviews and the results have been analysed with based content analysis.

The results show that early childhood education employees hope and expect that the multidisciplinary cooperation child welfare services would be more open and mutual. Early childhood education employees mainly felt that the cooperation was one-sided. Child welfare services listened to the issues and concerns raised by the kindergarten and they were always available but early childhood education employees felt that child welfare services did not share the information with the kindergarten. Early childhood education employees hoped that they could get the information about the child so that they could understand and support the child in the kindergarten better.

Keywords Early childhood education, child welfare, multidisciplinary
cooperation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS SUOMESSA.....	10
	2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet.....	10
	2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	11
	2.2.1 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	12
	2.2.2 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.....	12
	2.3 Monialainen yhteistyö.....	13
	2.3.1 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	13
	2.3.2 Aiemmat tutkimukset monialaisesta yhteistyöstä	15
3	LASTENSUOJELU	17
	3.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet	17
	3.2 Lastensuojelun palvelut	18
	3.2.1 Ehkäisevä lastensuojelu	19
	3.2.2 Avohuollon tukitoimet, sijoitus ja huostaanotto	19
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
	4.1 Kohdejoukko.....	21
	4.2 Tutkimusmenetelmä.....	22
	4.3 Aineiston hankinta	22
	4.4 Aineiston analysointi	25
	4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	29
	5.1 Perustiedot.....	29
	5.2 Lastensuojeluilmoituksen prosessi.....	30
	5.3 Ajatuksia yhteistyöstä	34
	5.4 Toiveet yhteistyölle.....	35
	5.5 Yhteistyön hyödyt.....	36
	5.6 Pienen paikkakunnan vaikutukset yhteistyöhön	37

5.7 Yhteistyön toimivuus	38
5.8 Kehitettävää yhteistyössä.....	39
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
7 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	45

LIITTEET

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Varhaiskasvattajien työuran pituudet.	30
Kuvio 2. Lastensuojeluilmoituksen prosessi.	31
Kuvio 3. Työntekijöiden näkemykset siitä, onko lastensuojeluilmoituksen tekemiseen suuri kynnys.	33
Kuvio 4. Varhaiskasvattajien kokemuksia siitä, millaista yhteistyö lastensuojelun kanssa on tällä hetkellä.	34
Kuvio 5. Varhaiskasvattajien toiveita liittyen lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön.	35
Kuvio 6. Pienen paikkakunnan vaikutukset yhteistyöhön.	37
Kuvio 7. Varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä, mikä yhteistyössä tällä hetkellä toimii.	38
Kuvio 8. Monialaisen yhteistyön toimivuus ja kehittämistarpeet.	40

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Teemahaastattelun runko**LIITE 2.** Saatekirje

1 JOHDANTO

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) pykälässä 41 käsitellään monialaista yhteistyötä. Tämän pykälän mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan siten, että yhdessä eri toimijat muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Lain mukaan työntekijän on oltava yhteydessä muihin yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvattajien tulisi ottaa yhteyttä esimerkiksi lastensuojeluun, jos heillä herää huoli lapsesta tai tämän perheen tilanteesta. Yhteistyön ei tulisi päättyä yhteydenottoon, vaan jatkua siitä molemmat tahot oman työnsä tehden, yhteistä tavoitetta kohti.

Myös Lastensuojelulaista (13.4.2007/417) löytyy pykälä liittyen monialaiseen yhteistyöhön. 14§ käsittelee moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamista, jonka mukaan kunnan tulee asettaa asiantuntijaryhmä, joka koostuu sosiaali- ja terveyshuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista. Tämän työryhmän tarkoituksena on avustaa sosiaalityöntekijää lastensuojelutyön toteuttamisessa.

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) käsittelee pykälässä 31 asiakkaan kanssa pidettävää neuvottelua, jonka mukaan lastensuojelun työntekijällä on velvollisuus järjestää neuvottelu lastensuojelutarpeen selvittämiseksi tai lastensuojelun järjestämiseksi. Lain mukaan lastensuojelutyöntekijällä on oikeus kutsua koolle kaikki tarvittavat yhteistyö tahot, mukaan lukien varhaiskasvatuksen edustaja. Tässä kyseisessä neuvottelussa saa antaa sellaista tietoa lapsesta, jotka ovat välttämättömiä palvelujen tuottamisen ja lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta.

Tilanteessa, jossa lapsi on samanaikaisesti varhaiskasvatuksen piirissä, sekä lastensuojelun asiakas, vaaditaan sujuvaa tiedonkulkua ja avointa ilmapiiriä viranomaisten välillä. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) 16§:n mukaan salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoja asiakkaan luvalla. Saman lain pykälän 17 mukaan tietoa saa antaa siinä tapauksessa, kun ”tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi”. Varhaiskasvatuksessa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä saatava tieto lapsesta on tärkeää, jotta lapseen osattaisiin suhtautua oikein ja häntä voitaisiin tukea parhaalla mahdollisella tavalla päiväkodissa.

Yllämainittujen säädösten pohjalta monialaisen yhteistyön tulisi olla vastavuoroista ja sujuvaa. Varhaiskasvatuksen tulisi olla tiiviisti mukana lapseen liittyvissä asioissa, osallistua tätä koskeviin palavereihin ja näin saada tietoa lapsesta, joka auttaa varhaiskasvattajia esimerkiksi ymmärtämään tämän käyttäytymistä päiväkodissa. Tämän opinnäytetyön tekijä lähti tutkimaan, toteutuuko monialainen yhteistyö Etelä-Savossa sijaitsevassa kunnassa kyseisellä tavalla. Pääpaino tutkimuksella oli selvittää, millaista varhaiskasvattajat toivoisivat monialaisen yhteistyön olevan, kun päiväkodissa on lapsi, joka on samanaikaisesti lastensuojelun asiakas.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä päiväkodissa järjestettävää lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät varhaiskasvattajat, jolla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Varhaiskasvatuksen päätavoitteena on pedagogiikan keinoin edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä yleistä hyvinvointia. Varhaiskasvatus on jokaisen perheen oikeus Suomessa, mutta lapsen osallistumisesta siihen päättävät vanhemmat. (THL 2017 a.)

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Se nähdään tärkeänä vaiheena lapsen kasvun ja oppimisen näkökulmasta. Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on kuitenkin vanhemmilla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja täydentää kodin kasvatustehtävää. (Opetushallitus 2016, 8.)

2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja terveyttä huomioiden lapsen ikä ja kehitys. Tavoitteena on sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, mutta myös edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatusympäristön tulee olla ennen kaikkea turvallinen, mutta sen lisäksi kehittävä ja oppimista edistävä, luoden samalla lapselle myönteisiä oppimiskokemuksia. Varhaiskasvatuksessa tavoitellaan monipuolista pedagogista toimintaa perustuen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön. (L19.1.1973/36.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välille. Kaikille lapsille on annettava yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen turvaten jokaista kunnioittava toimintatapa. Päiväkodissa pyritään edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja antamaan valmiuksia kunnioittaa ja ymmärtää yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin lapsen ja aikuisen kielellistä, kulttuurillista, uskonnollista ja katsomuksellista

taustaa. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksessa pyritään kehittämään lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja ja edistämään lapsen toimimista vertaisryhmässä. Lapsia tulee ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskuntamme jäsenyyteen. (L19.1.1973/36.)

Varhaiskasvatuksessa tulisi tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää taroituksenmukaista tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Tärkeänä nähdään, että lapsi itse saa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä tämän vanhemman tai muun huoltajan kanssa tukien samalla tätä tämän kasvatustyössä. Yhteisenä tavoitteena varhaiskasvatuksella ja vanhemmalla tulisi olla se, että he yhdessä toimivat lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. (L19.1.1973/36.)

Yllä mainitut tavoitteet on otettu jo kumotusta Varhaiskasvatuslaista (L19.1.1973/36). Vuoden 2018 syyskuussa astuu voimaan uusi laki, joka kumoo vuonna 1973 säädetyin lain. Uudesta laista Varhaiskasvatuksen tavoitteet löytyvät pykälästä 3. (L13.7.2018/540.) Tavoitteet ovat sekä vanhassa, että uudistetussa laissa sisällöltään täysin samanlaiset.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallitus (2016, 8) on luonut varhaiskasvatuslain perusteella varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kolmitasoinen kokonaisuus. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lasten henkilökohtaisista varhaiskasvatussuunnitelmista.

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet koostuu varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on oikeudellisesti velvoittava määräys, joka koskee kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä. Tässä kyseisessä perusteasiakirjassa varhaiskasvatuksen järjestäjällä

tarkoitetaan kuntaa, kuntayhtymää tai muuta julkista tai kunnallista palvelun tuottajaa. (Opetushallitus 2016, 8-9.)

2.2.1 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Toinen osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteista on varhaiskasvatuksen järjestäjän laatima valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta oleva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee arvioida ja kehittää. Se laaditaan siten, että se ohjaa, määrittelee ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti huomioiden paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. (Opetushallitus 2016, 9.)

Paikalliset suunnitelmat eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille tulee antaa mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Tämän toteutuminen on varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuulla. (Opetushallitus 2016, 9.)

2.2.2 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslain (L19.1.1973/36) mukaan päivähoidossa on laadittava lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Siihen kirjataan varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi luodut tavoitteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ne toimenpiteet, joilla tavoitteisiin pyritään. Lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan myös lapsen tarvitseman tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen.

Päiväkodissa lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta on vastuussa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö. Suunnitelma laaditaan yhdessä henkilöstön sekä lapsen vanhempien kanssa huomioiden lapsen mielipide. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua myös muut viranomaiset ja asiantuntijat, jotka ovat tukemassa lapsen kehitystä ja oppimista.

Suunnitelman toteutumista on arvioitava vähintään kerran vuodessa, ellei lapsen tarpeet edellytä useampaan tarkastuskertaan. (L19.1.1973/36.)

2.3 Monialainen yhteistyö

Tässä opinnäytetyössä monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan viranomaisyhteistyön muotoa, jossa työskentelyyn osallistuu useampi viranomainen. Tässä työssä näillä viranomaisilla tarkoitetaan varhaiskasvattajia sekä lastensuojelun työntekijöitä. Myös päiväkodin johtaja voi olla osa monialaista työryhmää. Monialaisessa yhteistyössä on kyse toimintatavasta, jossa jokainen viranomainen hoitaa lakisääteiset tehtävänsä ja toimii lailla säädettyjen toimivaltuuksiensa perusteella. Monialainen yhteistyö on asiakaslähtöinen toimintatapa, jonka avulla asiakkaalle tarjotaan monen eri viranomaisen tarjoamia palveluita koordinoiden ja yhteensovittaen eri toimijoiden palveluita yksilölle. Tämä lisää toiminnan vaikuttavuutta yksittäistä virkatoimea tehokkaammaksi. Monialaisen yhteistyön tavoitteena on, että henkilö saa apua nopeammin ja palveluketju on sujuva. (Sisäministeriön julkaisu 1/2014, 35.)

Monialaisella yhteistyöllä on monta nimeä. Kun yhteistyötä tarkastellaan asiakkaan näkökulmasta, käytetään yleensä nimitystä verkostotyö. Kun taas kiinnostuksen kohteena on ammatillinen asiantuntijuus, puhutaan usein tiimityöstä tai jaetusta asiantuntijuudesta. (Lyhty & Nietola 2015, 143.) Monissa lähteissä, kuten Sosiaalihuoltolaissa, puhutaan moniammatillisesta yhteistyöstä, jota käytetään myös tässä opinnäytetyössä.

2.3.1 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksen näkökulmasta tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatus tekee yhteistyötä muiden samojen lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa (Karila & Nummenmaa 2001, 147–148). Varhaiskasvatus tekee yhteistyötä niin lastensuojelun, neuvolan sekä muiden sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa. (Opetushallitus 2016, 33). Monialaisen yhteistyön perusteena on lapsen edun vaaliminen. Pääasiallisesti lapsen etu muodostuu oikeudesta hoivaan, suojeluun ja osallistumiseen. (Mahkonen 2016, 159.)

Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa edellyttää työyhteisössä olevien osaamisen rajojen ylittämistä, uudenlaisia sopimuksia ja neuvottelua. Osaamisen rajojen lisäksi monialainen yhteistyö vaatii hallinnon rajojen ylittämistä. Tällöin henkilökunnan osaaminen ja asiantuntijuus organisoidaan yksittäisen lapsen tai perheen tilanteen hoitamiseksi. (Karila & Nummenmaa 2001, 147–148.) Varhaiskasvatuksen henkilökunnan, eli varhaiskasvattajien, antamalla arviolla lapsesta on tärkeä osa kokonaisvaltaisen kehityksen, hyvinvoinnin ja kasvun arviointia, sekä mahdollisen tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä (Opetushallitus 2016, 34.) Hallintorajoja ylittävä monialainen yhteistyö voi kohdata vaikeuksia, jos hallinnolliset rakenteet eivät tue joustavaa yhteistyötä. Monialainen yhteistyö kohtaa haasteita myös siinä, että työntekijöiden vaihtuvuus on suurta. Näiden lisäksi yhteistyön kehittäminen vaatii jatkuvaa koulutusta ja työnohjausta. (Karila & Nummenmaa 2001, 147–148.)

Monialaisessa työskentelyssä vaaditaan yhteistyöosaamista; hyviä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä ryhmän jäsenten välillä. Näiden lisäksi tarvitaan yhteisesti jaettua tulkintaa toiminnan tavoitteista. Tavoitteilla tässä tapauksessa tarkoitetaan niitä perustehtäviä, joita työyhteisössä ollaan toteuttamassa yhdessä, osaamisen analyysia, yhteistä suunnittelua ja osaamisen johtamista. (Karila & Nummenmaa 2001, 147.)

Sosiaali- ja terveystalveluiden kentällä työskenteleviltä edellytetään monialaista yhteistyötä moneen lakiin nojaten (Helminen 2017, 18). Varhaiskasvatuslaissa mainitaan monialainen yhteistyö. Samaisessa laissa säädetään myös, että kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä muun muassa lastensuojelun kanssa. (Mahkonen 2016, 159.) Myös sosiaalihuoltolaki velvoittaa monialaiseen yhteistyöhön. Sen mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Nämä toimijat muodostavat kokonaisuuden, joka palvelee kokonaisvaltaisesti asiakasta ja tämän tarpeita. Sosiaalihuollon viranomaisen tulee pitää huoli siitä, että asiakkaalle on riittävästi tarjolla asiantuntemusta ja osaamista hänen tarpeisiinsa nähden. (L30.12.2014/1301.)

2.3.2 Aiemmat tutkimukset monialaisesta yhteistyöstä

Tähän opinnäytetyöhön on haettu aikaisempia tutkimuksia käyttämällä hakusanoja varhaiskasvatus, lastensuojelu ja monialainen yhteistyö. Aiheesta löytyy opinnäytetöitä jonkin verran, mutta pro graduja yllättävän vähän. Monissa tutkimuksissa kohderyhmänä oli joko vain varhaiskasvattajat tai lastensuojelun työntekijät. Tämä opinnäytetyö on myös rajattu koskemaan vain varhaiskasvattajia. Mielenkiintoista olisi ollut saada myös lastensuojelun näkökulma, mutta se ei toteutunut tässä työssä.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä on tutkittu vähän Pohjois- ja Etelä-Savon alueella. Pietikäinen ja Purhonen (2015) ovat tehneet opinnäytetyön Alvari-perhetyön sekä varhaiskasvatuksen yhteistyöstä Varkaudessa, Leppävirralla, Juvalla, Rantasalmella ja Joroisissa, jossa keskeisenä tutkimustuloksena oli se, että yhteistyö näyttäytyy hyvin vähän konkreettisesti työssä. Hyvönen ja Turunen (2015) ovat tehneet samantyyllisen opinnäytetyön Lapinlahden kuntaan tutkien päivähoiton ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Tämän työn tuloksista käy ilmi, että päivähoiton ja lastensuojelun välinen yhteistyö ei toimi toivotulla tavalla. Päivähoidolla ja lastensuojelulla ei ollut yhteistä mallia siitä, kuinka yhteistyötä tulisi toteuttaa.

Koski (2009) on tutkinut opinnäytetyössään Matinkylä-Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyötä. Tutkimustuloksina oli, että verkostotyön molemmat osapuolet kokevat olevansa toisille vieraita ja yhteistyön koetaan olevan kankeaa. Tuloksista käy ilmi myös se, että yhteydenotto puolin ja toisin koetaan haastavaksi ja sille on liian korkea kynnyks. Vastuunjako oli molemmille osapuolille haastavaa, sillä yhteisiä tapaamisia oli vähän ja viestittely oli katkonaista. Koski nostaa esiin myös vaitiolovelvollisuuden, joka luo haasteita avoimelle yhteistyölle.

Kaminen ja Pakkala (2007) ovat tehneet pro gradu -tutkielman, jossa tutkitaan Vaasan kaupungin päiväkodin henkilökunnan ajatuksia sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tuloksista käy ilmi, että päiväkodin henkilökunta koki, että yhteistyö ei ollut vastavuoroista. Päiväkodin työntekijät toivoivat sosiaalityöntekijöiltä aloitteellisuutta yhteistyössä ja toivoivat, että parityöskentely lisääntyisi.

Kaikissa yllämainituissa tutkimuksien tuloksissa keskeistä on se, että yhteistyö lastensuojelun kanssa on haastavaa. Yhteistyötä kuvaillaan kankeaksi ja yksipuoliseksi. Varhaiskasvatuksen puolelta toivotaan, että lastensuojelun puolella oltaisiin aloitteellisempia ja että tieto kulkisi sujuvammin, joka palvelisi lapsen ja tämän perheen tilannetta paremmin. Viime vuosina on otsikoissa ollut paljon lastensuojelun toiminnasta ja sen haasteista. Ylen artikkelissa *Barnen i kläm inom barnskyddet - delar socialarbetare med 60 andra* kerrotaan, että sosiaalityöntekijällä voi olla pahimmillaan jopa 120 asiakasta, jos tällä on myös jälkihuollon asiakkaita. Sosiaalityöntekijöillä ei ole antaa lapsille heidän tarvitsemaansa aikaa eivätkä he pysty tekemään työtään niin hyvin kuin mahdollista. Lastensuojelun tavoitteena olisi, että sosiaalityöntekijä tuntisi lapset ja tämän perheen, mutta jos sosiaalityöntekijällä on keskimäärin 60 tai 80 lasta, on se mahdotonta. (Yle 2017.)

3 LASTENSUOJELU

Jokaisen lapsen oikeuksiin kuuluu turvallinen ja onnellinen lapsuus ja hyvä elämä. Valitettavasti tämä ei kaikille lapsille ole itsestänselvyyttä eikä asia, johon he itse voisivat kokonaisvaltaisesti vaikuttaa. Lapsilla on iästään ja kehitystasostaan joutuessa puutteellinen kyky suojata itseään ja ymmärtää esimerkiksi mahdollisen kaltoinkohtelun väärä. Vanhemmat ja muut huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen hyvinvoinnista ja turvallisesta kasvuympäristöstä. Kun lapsen huoltajat eivät pysty asianmukaisesti hoitamaan tätä tehtävää, astuvat muut lapsen arjessa olevat aikuiset mukaan isommalla roolilla. Tällaisissa tapauksissa asia koskee myös kodin ulkopuolisia aikuisia, eli viranomaisia. (Saastamoinen 2016, v.) Lapsen oikeudellinen asema on turvattu perustuslaissa, lukuisissa tavallisen lainsäädännön tasoisissa säädöksissä sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Saastamoinen 2016, 1).

Lastensuojelulaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta lasta (L13.4.2007/417). Tässä opinnäytetyössä lastensuojelulla tarkoitetaan niitä palveluja ja tukitoimia, joita tarjotaan lapselle ja tämän perheelle tukeakseen lapsen kehitystä, turvallisuutta sekä lapsen tarvitsemia kasvuolosuhteita. Lastensuojelu tekee yhteistyötä lapsen, perheen ja lähiverkoston kanssa. Tärkeää on, että lapsi tulee itse kuulluksi häntä koskevissa asioissa. (Lastensuojelun Keskusliitto 2017.)

3.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelulaissa on määritelty lastensuojelun keskeiset periaatteet. Lastensuojelun päätehtävänä on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Tämän lisäksi lastensuojelun tehtävänä on tukea lapsen vanhempia tai muita huoltajia kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lapsen ja perheen ongelmia pyritään ehkäisemään ja niihin pyritään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa. Lastensuojelutarpeen arvioinnissa ja myöhemmin lastensuojelua toteuttaessa toimitaan aina lapsen edun mukaisesti. (L13.4.2007/417.)

Lapselle on turvattava tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet. Erityisen tärkeää on, että lapselle turvataan sellainen kasvuympäristö,

jossa hänellä on ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus. Lapsella tulee olla mahdollisuus saada ymmärrystä ja hellyyttä, turvaten tämän iän ja kehitystason mukainen valvonta ja huolenpito. Toivomuksia vastaava koulutus, itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen ovat myös lapsen etuja, joita tulee edistää. Lapsen kanssa toimiessa tulee huomioida tämän kielellinen, kulttuurillinen ja uskonnollinen tausta. Lapsen asioista puhuttaessa ja niitä hoitaessa tulee aina ottaa huomioon myös lapsen oma mielipide, sillä hänellä on oikeus olla vaikuttamassa omiin asioihinsa. (L13.4.2007/417.)

Jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma. Se laaditaan ja tarkastetaan yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa, jos tälle ei ole jotain oleellista estettä. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata ne asiat, joihin lastensuojelun tukitoimin pyritään vaikuttamaan ja aika, jossa ajassa tavoitteisiin pyritään. Asiakassuunnitelma tulee tarkastaa vähintään kerran vuodessa ja useammin, jos tilanne niin vaatii. (L13.4.2007/417.)

3.2 Lastensuojelun palvelut

Lastensuojelun asiakkuus alkaa yleensä lastensuojeluilmoituksesta, joko viranomaisen, vanhemman tai lapsen itsensä tekemänä. Lastensuojeluilmoituksella tarkoitetaan ilmoitusta lapsesta, jonka epäilee tarvitsevan lastensuojelun tukea. Ilmoitus tehdään ensisijaisesti lapsen oman asuinkunnan sosiaalitoimistoon. Virka-ajan ulkopuolella tai kiireellisissä tilanteissa ilmoitus tehdään sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen. Lastensuojeluilmoitusta varten on tehty lomake, mutta sen käyttäminen ei ole edellytyksenä ilmoituksen tekemiselle. Tärkeintä on, että ilmoitus tehdään ja että se tehdään viipymättä. Sen arviointi, aiheutuuko ilmoituksesta toimenpiteitä, kuuluu sosiaalihuollon ammattilaiselle. (THL 2017 b.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa kansalainen, joka epäilee lapsen tilannetta. Niin sanotulla tavalla kansalaisella ei kuitenkaan ole velvoitetta tehdä ilmoitusta ja he voivat tehdä ilmoituksen nimettömänä. Ilmoitusvelvollisiin henkilöihin kuuluvat eri viranomaiset, esimerkiksi opetustoimi, päivähoito tai poliisitoimi. Jos lastensuojeluilmoituksen tekijänä on viranomainen, eli tässä tapauksessa

varhaiskasvattaja, tulee se kertoa perheelle. Ilmoitusvelvollisuus syrjäyttää salassapitovelvollisuuden esimerkiksi terveydenhuollossa. (THL 2017 b.)

3.2.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelussa toimitaan mahdollisimman hienovaraisesti ja käytetään ensisijaisesti avohuollon tukitoimia (L13.4.2007/417). Ennen näitä korjaavia erityispalveluja tarjotaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotka ovat niin sanottuja perustason palveluita (Araneva 2016, 111). Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan kunnan järjestämää, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi suunniteltuja toimenpiteitä. (THL 2015 c.)

Tavoitteena lastensuojelulla olisi, että ongelmat tunnistettaisiin ajoissa, jotta perheille voitaisiin tarjota tarkoituksenmukaista ennaltaehkäisevää tukea ja erityistä tukea perustason palveluissa. Viranomaisen tehtävä on tukea vanhempia tai muita huoltajia heidän kasvatustyössään ja tarjota perheelle mahdollisimman varhain erityistä tukea sekä ohjata perhe ja lapsi tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun piiriin ohjaaminen tapahtuu, jos viranomainen kokee, että ennaltaehkäiseväksi tarkoitettu tuki ei enää riitä tai asiantuntemus lastensuojelusta on muutoin tarpeen. (Araneva 2016, 112.) Päiväkoti on yksi ehkäisevän lastensuojelun tukimuodoista. Sen avulla pyritään edistämään ja turvaamaan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukemaan vanhemmuutta. (THL 2015 c.)

3.2.2 Avohuollon tukitoimet, sijoitus ja huostaanotto

Jos todetaan, että lapsi ja perhe tarvitsee lastensuojelun palveluita, on sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin. Avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä perheen tai muiden huoltajien tai läheisten kanssa. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea lapsen myönteistä kehitystä ja vahvistaa vanhempien kasvatuskyyä. (L13.4.2007/417.)

Avohuollon tukitoimet ovat määriteltynä lastensuojelulaissa. Tukitoimia ovat tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen taloudellinen tuki, lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, tehostettu perhetyö, perhekuntoutus sekä muut lasta tukevat palvelut ja tukitoimet. Yksi avohuollon tukitoimista on

myös sijoitus. Lapselle voidaan järjestää joko yksin tai yhdessä perheen kanssa tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshuoltoa. Sijoitukseen vaaditaan yli 12 vuotta täyttäneen lapsen ja lapsen huoltajan suostumus. Jos lapsi on välittömässä vaarassa, voidaan lapselle järjestää kiireellinen sijoitus. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. (L13.4.2007/417.)

Huostaanotosta puhutaan silloin, kun lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan. Huostaanoton kriteerinä on se, että puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Toinen syy huostaanotolle voi olla se, että lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai tekemällä rikoksen. Huostaanottoon voidaan kuitenkin ryhtyä vasta, kun avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja sijaishuollon koetaan olevan lapsen edun mukaista. (L13.4.2007/417.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Mahdollisimman tarkkojen tutkimusongelmien rajaamisella edesautetaan sitä, että ajatus suuntautuu siihen, mitä on tarkoitus tutkia. Tämä helpottaa tulevaa työskentelyä. Tutkimusongelmilla on tärkeä tehtävä pitää tutkimus kasassa ja ne estävät vääriin sivupoluille eksymistä. Tutkimusongelman tulisi olla yksiselitteinen ja selkeä. Yksinkertaisuudessaan se on kysymys tai joukko kysymyksiä, joiden avulla selitetään mitä halutaan tutkia ja tietää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tyypillisimmät tutkimuskysymykset alkavat sanoilla mitä, miten, millaista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 a.)

Tämän opinnäytetyön päätutkimusongelmaksi muodostui: millaista monialaista yhteistyötä varhaiskasvattaja toivoo tehtävän lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa, kun kyseessä on lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi. Ensimmäinen alatutkimusongelma oli mikä monialaisessa yhteistyössä toimii. Toisena alatutkimusongelma oli selvittää, mitä asioita varhaiskasvatuksen mielestä tulisi kehittää.

4.1 Kohdejoukko

Teemahaastatteluun osallistui neljä Etelä-Savossa sijaitsevan päiväkodin varhaiskasvattajaa. Varhaiskasvattajilla tarkoitetaan tässä työssä lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Anonyymiuden takaamiseksi haastatteluun osallistujiin viitataan yhteisellä nimityksellä varhaiskasvattajat ja myös osallistuneen kunnan ja päiväkodin nimi salataan.

Haastatteluun osallistuvilla oli mahdollisuus tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen ja halutessaan jättäytyä pois haastattelusta. Haastatteluihin osallistujat valikoituivat niin, että tämän opinnäytetyön tekijä otti yhteyttä tutkimukseen osallistuvaan päiväkotiin, jossa he olivat keskustelleet asiasta ja valinneet keskuudestaan vapaaehtoiset. Tämän opinnäytetyön tekijä päätyi neljään haastateltavaan, koska koki, että näin saadaan riittävän kattavat tulokset suhteellisen pienestä päiväkodista.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on pyrkiä tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisella tutkimuksella voidaan saada tulokseksi ajatuksia ja selityksiä tiettyyn aikaan ja paikkaan rajoittuen. Myös tutkijan arvot muokkaavat sitä, miten tutkittuja ilmiöitä pyritään ymmärtämään. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on enemmänkin löytää elämän tosiasioita kuin saada olemassa olevia väittämiä todeksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Hirsjärven ym. mukaan (2007, 160) mukaan kvalitatiiviselle tutkimukselle löytyy tyypillisiä piirteitä. Yksi niistä on se, että aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Sen lisäksi keruutapana suositaan ihmistä ja tämän antamaa tietoa ja tämä analysoidaan induktiivisella analyysillä. Lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti eikä esimerkiksi satunnaisotantaa käyttäen. Tapaukset ovat ainutlaatuisia ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti.

Tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien toiveita liittyen monialaiseen yhteistyöhön. Tässä työssä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta sen vuoksi, että se antaa parhaimman mahdollisen vastauksen tutkimusongelmiin. Laadullisessa tutkimuksessa vastaus saadaan kuuntelemalla ja aistimalla haastateltavaa ja tämän näkökulmia ja ilmaisuja. Tässä työssä oli tarkoituksena selvittää päivähoiton henkilökunnan henkilökohtaisia, pääasiassa toiveita, mutta myös mielipiteitä, näkemyksiä ja kokemuksia monialaisesta yhteistyöstä, joten siksi tähän työhön valittiin kvalitatiivinen tutkimusote. Tämän opinnäytetyön tekijä koki, että aidon vuorovaikutuksen avulla saadaan parhaat mahdolliset tulokset, joita sitten tulkittiin saatujen vastausten mukaisesti.

4.3 Aineiston hankinta

Tässä opinnäytetyössä aineiston keräämiseen käytettiin teemahaastattelua. Kananen (2017, 89) mukaan haastattelu on tyypillinen tapa kerätä tietoa laadullisessa

tutkimuksessa. Teemahaastattelun tavoitteena on saada käsitys tutkittavasta ilmiöstä, jossa on mukana ihminen, eli haastateltava, ja hänen toimintansa. Saatua tietoa tutkija pyrkii avaamaan eri teemojen avulla. (Kananen 2017, 90.)

Kananen (2017, 90) kuvaa haastattelua palapeliksi, jossa saadut vastaukset ovat osa kokonaisuutta. Eri teemojen avulla tutkija pyrkii kasvattamaan ymmärrystään tutkittavasta ilmiöstä. Palapelin palasista, eli saaduista vastauksista, pyritään muodostamaan kokonaiskuva. Kysymykset ovat suunniteltu niin, että niistä saadaan tietoa joko ryhmän tai yksilön toiminnasta. Tutkimusongelmat ohjaavat kysymyksiä (Kananen 2017, 91).

Teemalla tarkoitetaan aihetta, josta keskustellaan. Teema on kuitenkin laajempi kokonaisuus kuin vain kysymys. Teemahaastattelun aikana haastateltavaa keskustellutaan tutkittavaa ilmiötä koskevista asioista. Tällä tavoin tutkija pyrkii saamaan tutkittavan ilmiön haltuunsa ja samalla kasvattamaan ymmärrystään kyseisestä ilmiöstä. Teemahaastattelulle tyypillistä on keskusteltavat aiheet ja keskustelun eteneminen vastaajan ehdoilla. Tutkimukseen valitut teemat käydään läpi keskustellen haastateltavan kanssa. Tutkijan tehtävä haastattelutilanteessa on tehdä tarkentavia kysymyksiä ja pitää keskustelu aihealueen, eli teeman, piirissä. (Kananen 2017, 95.)

Teemahaastattelua suositellaan tekemään useita kierroksia, sillä joka kierrokselta nousee kysymyksiä, joista tutkija haluaisi tietää lisää (Kananen 2017, 95). Tässä opinnäytetyössä ei haastateltu useampaa kertaa. Kananen (2017, 95) mukaan tämä on tyypillistä aloitteleville tutkijoille.

Tutkijalla tulisi olla jonkinlaista ennakkotietoa tai -näkemystä ilmiöstä, jotta tämän pystyy laatimaan teemat. Ennen haastattelutilannetta tutkijalla tulee olla teemahaastattelurunko. Tämän lisäksi keskustelun aikana nousee uusia aihealueita, joihin haastattelijan pitää tarttua, kuitenkin pysyen ennalta suunnitellussa aihepiirissä. (Kananen 2017, 96.) Haastattelu tilanne etenee niin, että tutkija aloittaa yhdestä teemasta yleisellä tasolla, josta aletaan keskustelemaan ja siirrytään pikkuhiljaa yksityiskohtaisempiin kysymyksiin (Kananen 2017, 97).

Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastatteluun mennessä teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203). Haastattelua varten suunnitellaan teemahaastattelurunko, johon keskusteltavat aiheet ilmiöstä kirjataan. Haastattelutilanteessa tutkijalla herää lisäkysymyksiä, joilla pyritään saamaan laajempi käsitys ilmiöstä. (Kananen 2017, 97.)

Haastattelua varten tämän opinnäytetyön tekijä oli suunnitellut haastattelulomakkeen, jossa on valmiit kysymykset. Haastattelulomake oli suunniteltu niin, että samalla lomakkeella voitiin haastatella kaikki haastatteluun osallistuvat. Haastattelukysymykset löytyvät liitteistä (Liite 1). Haastattelukysymykset lähetettiin haastateltaville etukäteen. Haastattelulomaketta testattiin tutkimuksen tekijän ystävillä, jotka ovat työskennelleet päiväkodissa.

Kaikki haastatteluun osallistujat haastateltiin erikseen. Haastattelutilanteet nauhoitettiin ja nauhoittamisiin kysyttiin jokaiselta henkilöltä erikseen lupa. Haastattelut litteroitiin aineiston käsittelyn helpottamiseksi. Nauhoitukset ja litteroinnit tuhottiin tutkimuksen jälkeen, eikä niitä kuullut tai nähnyt muut kuin tämän opinnäytetyön tekijä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia päiväkodin ja lastensuojelun välistä monialaista yhteistyötä. Valitut teemat teemahaastatteluun olivat perustiedot, jossa selvitettiin haastatteluun osallistujien työtaustaa sekä yleisesti lastensuojeluilmoituksen prosessia päiväkodissa. Toisena teemana oli työntekijöiden ajatukset monialaisesta yhteistyöstä, jos päiväkodissa on lapsi, joka on samaan aikaan lastensuojelun asiakas. Tässä kohdassa haluttiin selvittää, millaista monialaista yhteistyötä päivähoito ja lastensuojelu tekevät tällä hetkellä ja sitä, millaista varhaiskasvattajat toivoisivat sen olevan. Lisäksi selvitettiin, vaikuttaako pieni paikkakunta yhteistyöhön ja onko siinä tapahtunut muutoksia vuosien saatossa. Kolmantena teemana oli tyytyväisyys/tyytymättömyys heidän väliseen yhteistyöhön ja neljäntenä teemana syyt siihen, miksi yhteistyö toimii ja miksi ei.

4.4 Aineiston analysointi

Teemahaastattelulla kerätty aineisto tulisi analysoida mahdollisimman nopeasti, jotta tutkijan ymmärrys kasvaisi tiedonkeruun myötä (Kananen 2017, 95). Tässä opinnäytetyössä litteroidut haastattelut purettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Litteroinnilla tarkoitetaan erilaisten tallenteiden, kuten tässä tapauksessa äänitteiden, kirjoittamista kirjalliseen muotoon, jolloin niiden käsitteleminen helpottuu (Kananen 2017, 134).

Aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemmin hankitun tiedon merkitys ei ole kuitenkaan teoriaa vastaava, vaan enemmänkin uusia ajatuksia herättävä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97). Sisällönanalyysin tarkoituksena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, kadottamatta sen informatiivista sisältöä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Aineistolähtöisessä analyysissä tulkinta nostetaan kerätystä aineistosta. Litteroinnilla mahdollistetaan aineiston tarkempi tutkiskelu. Aineistosta tulee kaivaa esille oleelliset asiat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin ja karsia muu turha pois. Induktiolla tarkoitetaan sitä, että aineisto on puhtaasti analysoitu käyttäen vain aineistosta nousseita ilmaisuja. (Kananen 2017, 137.) Tässä opinnäytetyössä analyysi toteutettiin induktiivisesti.

Aineistolähtöinen analyysi voidaan jakaa kolmivaiheiseksi prosessiksi; aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämässä karsitaan kaikki epäolennainen pois. Aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimusongelmat. Pelkistäminen tapahtuu esimerkiksi litteroimalla, jota käytetään tässä opinnäytetyössä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.) Saadulle aineistolle ikään kuin esitetään tutkimuskysymykset ja niiden pohjalta aineistosta etsitään ne kohdat, jotka liittyvät tutkittavaan ilmiöön. Eri tekstikokonaisuudet tiivistetään ja luokitellaan ja kyseiselle kokonaisuudelle annetaan jokin sisältöä kuvaava ilmaisu eli koodi. (Kananen 2017, 136-137).

Toisessa vaiheessa, eli aineiston ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Tässä vaiheessa katsotaan mitkä koodit muodostavat oman ryhmänsä. Ryhmälle, eli

alaluokalle keksitään jokin kuvaava nimi (Kananen 2017, 132). Luokitteluvaiheessa kerätty aineisto tiivistyy, kun yksittäiset tekijät sisällytetään yleisimpiin käsitteisiin. Alaluokat voidaan ryhmitellä yläluokkien alle ja yläluokat taas pääluokkien alle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.)

Ryhmittelyn jälkeen seuraa viimeinen, eli kolmas vaihe, jossa valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistämässä edetään alkuperäisistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja siitä edelleen johtopäätöksiin. Käsitteellistämistä jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kuin se on aineiston sisällön puolesta mahdollista ja johtaa tutkimusongelman ratkeamiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.) Sisällönanalyysi perustuu päättelyyn ja tulokintaan, jossa edetään kokemuseräisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112).

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisessa, eli laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuus on tutkijan arvioinnin varassa. Täydellisen luotettavuuden saavuttaminen on lähes mahdotonta. Tieteellisessä tutkimuksessa käytetään kahta luotettavuusmittaria, jotka ovat reliabiliteetti ja validiteetti. (Kananen 2017, 175.)

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä, eli sitä, jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tutkimustulokset. Reliabiliteetti liittyy lähinnä tutkimuksen toteutusvaiheeseen. (Kananen 2017, 175.) Reliabiliteetti voidaan todeta esimerkiksi niin, että kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos (Hirsjärvi ym. 2007, 226).

Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan oikeiden asioiden tutkimista (Kananen 2017, 175). Käytännössä se tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Tämä liittyy siis tutkimuksen suunnitteluun eli tutkimusasetelmaan ja myös siihen, että aineiston analyysi tehdään oikein. (Kananen 2017, 175–176.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka kuvailu ja selitys tutkimuksen toteuttamisesta. Aineiston keräämisen ja tuottamisen olosuhteet olisi

kerrottava totuudenmukaisesti ja selkeästi. Haastattelututkimuksessa, kuten tässä opinnäytetyössä, kerrotaan olosuhteista ja paikoista, joissa aineistot kerätään. Luotettavuutta lisää myös esimerkiksi se, että tutkimuksessa kerrotaan haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelussa ja haastattelijan itsearviointi tilanteesta. Tulosten tulkintavaiheessa luotettavuutta voidaan parantaa kertomalla, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja ja mihin hän päätelemänsä perustaa. Tutkimusselosteita voidaan esimerkiksi rikastuttaa suorilla lainauksilla haastatteluista tai muilla autenttisilla dokumenteilla. (Hirsjärvi ym. 2007, 227–228.)

Tutkimus on eettinen, kun se on luotettava ja laadukas (Hirsjärvi ym. 2007, 127). Hirsjärven ym. (2007, 129) mukaan tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys. Tehtävän tutkimuksen aiheen eettiseen pohdintaan kuuluu selkeyttää se, kenen ehtoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ylipäätään ryhdytään. Nämä eettiset kannanotot tulevat julki, kun tutkija kertoo tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimusongelmista.

Tutkittavien suojaan kuuluu se, että tutkijan on kerrottava selkeästi tutkimukseen osallistujille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Jokaisen tutkittavan, eli haastateltavan, on tiedettävä, mihin he ovat ryhtymässä. Tutkittavien suojaan kuuluu myös se, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkittavilla on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta tai keskeyttää osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Oleellisena osana tutkittavien suojaa on turvata heidän oikeudet ja hyvinvointi. Oleellista on myös se, että tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia. Saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, eikä tietoja käytetä muuhun kuin itse tutkimukseen. Osallistujat jäävät nimettömiksi ja nimettömyys myös taataan järjestelmällä tiedot siten, että kenenkään henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa. (Hirsjärvi ym. 2007, 131.)

Tässä opinnäytetyössä kunnioitettiin ja toteutettiin tutkittavien suojaa. Haastateltaville kerrottiin selkeästi mikä on tutkimuksen tarkoitus ja toteutustapa lähettämällä tutkimussuunnitelma tutkimukseen osallistuvalla kunnalla sekä kertomalla vielä erikseen haastatteluun osallistuville, kuinka tutkimus etenee. Heidän oli

mahdollista tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen ja halutessaan jättäytyä pois tutkimuksesta.

Tämän opinnäytetyön tekijä matkusti Etelä-Savoon paikan päälle tekemään haastatteluja. Haastattelut kestivät 8-18 minuuttia ja ne toteutettiin päiväkodin tiloissa, jossa ei ollut häiriötekijöitä. Päiväkoti oli tämän opinnäytetyön tekijälle entuudestaan tuttu ja osa haastatteluun osallistuvista henkilöistä oli myös tuttuja. Tämän opinnäytetyön tekijä kokee, että haastattelun laajuus ja pituus ei ollut sidoksissa siihen, että haastattelija ja haastateltava tunsivat entuudestaan. Toisen tunteminen puolestaan lisäsi keskusteluun rentoutta ja avoimuutta.

Tutkimukseen osallistujien henkilöllisyys, sekä osallistuvan kunnan nimi salattiin. Haastatteluun osallistujista puhuttiin varhaiskasvattajina ja kunnasta kerrottiin sovitusti vain sen verran, että se sijaitsee Etelä-Savossa. Nauhoitetut haastattelut olivat vain opinnäytetyön tekijän käsiteltävissä ja ne tuhottiin tutkimuksen päätteeksi.

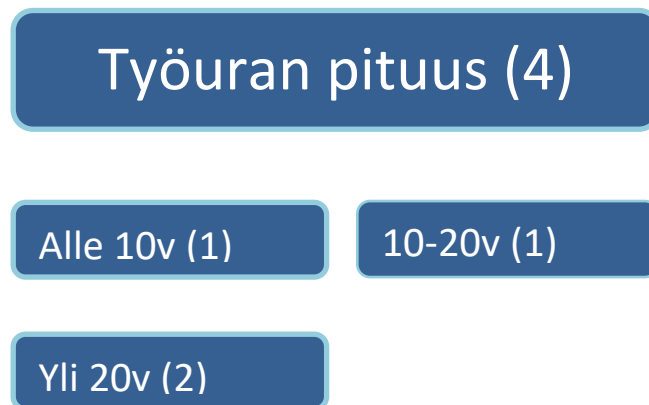
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämä opinnäytetyö toteutettiin teemahaastattelun avulla. Teemahaastatteluun osallistui neljä Etelä-Savossa sijaitsevan päiväkodin varhaiskasvattajaa. Varhaiskasvattajilla tarkoitetaan tässä työssä lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Anonyymiuden takaamiseksi haastatteluun osallistujiin viitataan yhteisellä nimityksellä *varhaiskasvattajat*. Tutkimuksen tulokset on esitetty teemahaastattelurungon (Liite 1) mukaisessa järjestyksessä. Saadut vastaukset ovat teemoiteltu, eli etsitty yhdistäviä tekijöitä ja järjestelty aihepiireihin.

5.1 Perustiedot

Teemahaastattelun ensimmäinen osio käsitteli perustietoja. Perustietoina kysyttiin toimenkuvaa yksikössä ja kauanko on työskennellyt siinä. Kysymällä toimenkuvaa ja kauanko on työskennellyt yksikössä tämän opinnäytetyön tekijä halusi selvittää, näkyykö vastauksissa eroavaisuuksia riippuen toimenkuvasta tai työuran pituudesta. Vastauksista kävi ilmi, että kaikilla oli hyvin yhteneväiset mielipiteet asioista riippumatta siitä, olivatko he lastentarhanopettajia tai lastenhoitajia tai kauanko he olivat työskennelleet alalla.

Toisena kysyttiin työuran pituutta. Saadut vastaukset on jaettu kolmeen eri luokkaan: ”Alle 10v”, ”10-20v” ja ”Yli 20v”. Kuviossa yksi on vastausten ilmaisujen määrä.

Kuvio 1. Varhaiskasvattajien työuran pituudet.

Varhaiskasvattajista kaksi oli ollut varhaiskasvatuksen parissa yli 20, jopa yli 30 vuotta. Yksi varhaiskasvattaja kertoi olleensa alalla reilu 10 vuotta ja yksi parisen vuotta. Kaikki haastatteluun osallistuneet varhaiskasvattajat olivat naisia.

5.2 Lastensuojeluilmoituksen prosessi

Lisäksi perustiedoissa kysyttiin lastensuojeluilmoituksen prosessia, eli sitä, kuinka lastensuojeluilmoituksen tekeminen päiväkodissa toteutuu ja kuka ilmoituksen tekee. Varhaiskasvattajat kuvailivat lastensuojeluilmoituksen prosessia hyvin samantyyppisillä vastauksilla. Kaikki vastaajat olivat samaa mieltä siitä, että päiväkodissa lastensuojeluilmoituksen tekee yleensä tiimin lastentarhanopettaja. Kuviossa 2 on nähtävissä lastensuojeluilmoituksen prosessi kyseisessä päiväkodissa.

Kuvio 2. Lastensuojeluilmoituksen prosessi.

Kaikki lähtee liikkeelle siitä, että jollakin tiimin jäsenellä, tai koko tiimillä on herännyt huoli jostakin lapsesta.

” Me havaitsemme huolen... liittyy se sitten lapseen tai oppimiseen tai tai sitten ihan ihan pukeutumiseen tai ruokailuun taikka vanhempien johonkin tilanteeseen.”

Jos tiimi kokee, että huoleen on aihetta ja siihen täytyy puuttua, otetaan asia puheeksi vanhempien kanssa ja tehdään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus.

”Ensimmäisenä me jutellaan siitä tiimissä että onko muut havainneet saman huolen ja onko tää huoli semmonen josta kaikkien mielestä tiimissä kannattas ja pitäs edetä, ja jos on näin niin sit seuraa vaihe on se että me keskustellaan vanhempien kanssa, että meillä on nyt huoli tuota tästä teidän lapsen tilanteesta.”

”... jos meillä herää huoli lapsesta siis semmonen huoli et pitää tehdä lastensuojeluilmoitus, niin me täällä se tiiminä täytetään ja käydään se vanhempien kanssa läpi että tämmönen huoli on meillä ja meillä on velvollisuus tehdä se lastensuojeluilmoitus.”

On tilanteita, joissa lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei tarvita. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi ne, että päiväkodin henkilökunta keskustelee vanhempien kanssa ja ehdottaa erilaisia toimenpiteitä, kuten perhetyötä ja vanhemmat ovat yhteistyöhaluisia. Jos halua yhteistyöhön ei löydy, on päiväkodin henkilökunnalla velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Yleensä ilmoitus tehdään niin, että vanhemmille siitä kerrotaan. On myös tilanteita, joissa vanhemmille ei kerrota lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Nämä tilanteet ovat sellaisia, joissa kertominen aiheuttaisi lapselle jonkinlaista vaaraa.

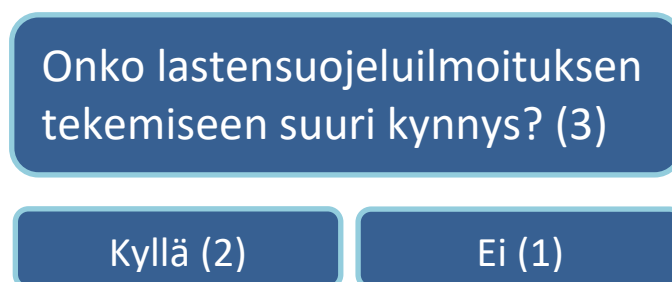
”Tietysti jos on kyse semmosesta tapauksesta, että siinä on niiku lapsen kohalla on esimerkiksi että sen kertominen perheelle niin vois tuottaa sille lapselle, vaikka niinkun uhata hänen terveyttään tai jopa henkeään tai jotain muuta, niin sittenhän se tehhään tiesti sitten ilman tuota et ilmoitetaan perheelle.”

”Täällä on ollu sillä tavalla et ollaan tehty se yhdessä vanhempien kanssa, mutta senhän voi asiasta riippuen tehdä ilman niitä vanhempia ja on suositeltavaakin tehdä ilman vanhempia jos kyse on jostai seksuaalisesta väkivallasta tai tällasesta.”

Lastensuojeluilmoituksen jälkeen asia siirtyy varhaiskasvattajilta lastensuojelun käsiteltäväksi. Yksi varhaiskasvattaja kommentoi ilmoituksen tekemisen jälkeistä prosessia päiväkodille tuntemattomaksi.

” ... sit se (lastensuojeluilmoitus) lähetetään sossuun ja sieltä se tekevät ne omat toimenpiteensä, niistä ei niin tarkempaa tietoo oo.”

Seuraavaksi kysyttiin, onko lastensuojeluilmoituksen tekemiseen suuri kynnys. Vastaukset on jaettu kahteen alaluokkaan ”Kyllä” ja ”Ei”. Yksi vastaajista vastasi ”en osaa sanoa”. Tätä vastausta ei luokiteltu. Kuviossa 3 saatujen ilmausten määrä.

Kuvio 3. Työntekijöiden näkemykset siitä, onko lastensuojeluilmoituksen tekemiseen suuri kynnys.

Kaksi vastaajista koki, että lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on suuri kynnys. Syitä siihen, miksi sen tekemiseen on suuri kynnys, oli se, että kyseessä on pieni paikkakunta ja ihmiset tuntevat toisensa.

”Musta tuntuu että täällä on aika iso kynnys tehdä se loppupeleissä... täällä on niin paljon tuttuja (viitaten pieneen paikkakuntaan)”

Toisen vastaajan mielestä suuri kynnys johtui siitä, että osa pelkää sitä, että yhteistyö vanhempien kanssa kärsii, kun joudutaan tekemään lastensuojeluilmoitus.

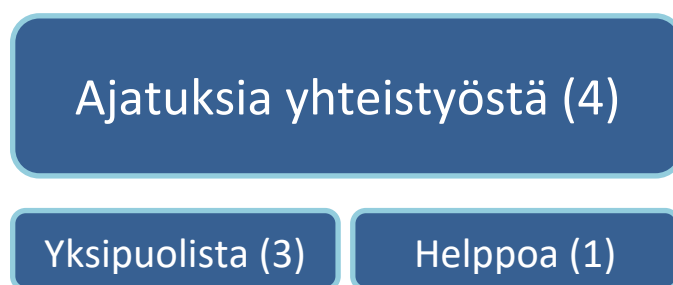
”Säikähetää sitä jatko yhteistyötä niiku vanhempien kanssa, kuinka se yhteistyö jatkossa sitten sujuu, että jos joudutaa heistä ilmoitus tekemään.”

Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että ilmoituksen tekemiseen ei ole suurta kynnystä. Vastaajan mukaan ilmoituksen tekemiseen ei ole suurta kynnystä, sillä päiväkodin työntekijöinä heillä on velvollisuus tehdä ilmoitus, jos heillä on huoli lapsesta.

”Noh siis minun mielestä siihen ei oo koska se koska meillä on velvollisuus tehdä, että myö ei tai tavallaa meillä ei oo sitä vaihtoehtoo et jos me nähhää se se tilanne että se sitä edellyttää.”

5.3 Ajatuksia yhteistyöstä

Teemahaastattelun seuraavassa kohdassa siirryttiin keskustelemaan enemmän yhteistyöstä. Varhaiskasvattajilta kysyttiin heidän näkemyksiään, millaista yhteistyö on tällä hetkellä. Saadut vastaukset on jaettu kahteen alaluokkaan ”Yksipuolista” ja ”Helppoa”. Kuviossa 4 on esitetty vastauksista poimitut ilmaisut jaettuna alaluokkiin.

Kuvio 4. Varhaiskasvattajien kokemuksia siitä, millaista yhteistyö lastensuojelun kanssa on tällä hetkellä.

Kolme neljästä varhaiskasvattajasta koki yhteistyön olevan yksipuolista. He kokivat, että he antavat tietoa päiväkodin suunnasta lastensuojeluun, mutta eivät saa

takaisin mitään. Yksi vastaajista kertoi, että heidän lapsiryhmässä on tälläkin hetkellä sosiaalitoimen asiakkaita, mutta he eivät tietäisi sitä, ellei vanhemmat olisi sitä heille kertoneet.

”Se ei oo oikein se yhteistyö semmosta rikasta.”

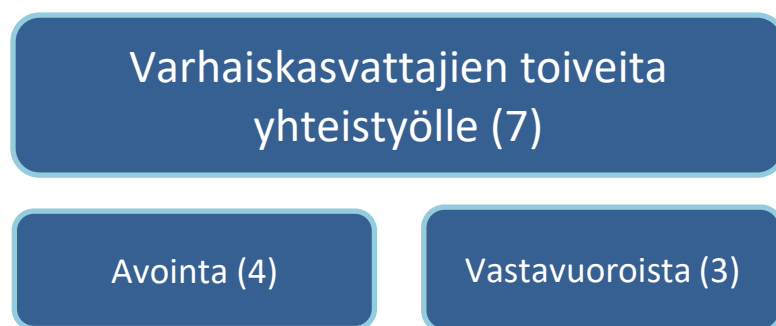
”He olettaa että me kerrotaan mutta ku he ei saa kertoo mitään.”

”Meidän pitää niiku olla avoimia sinnepäin mut ne ei sit saa niiku kertoo meille.”

Yksi vastaajista kuvaili yhteistyön olevan helppoa. Hänen mielestään lastensuojeluun voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä. Hän koki, että lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö on sujuvaa.

5.4 Toiveet yhteistyölle

Tämän opinnäytetyön päätutkimuskysymys oli, millaista monialaista yhteistyötä varhaiskasvattajat toivoisivat tehtävän lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa. Tämä oli haastattelussa seuraava kysymys. Saadut vastaukset on jaettu kahteen alaluokkaan ”Avointa” ja ”Vastavuoroista”. Kuviossa 5 vastaukset luokiteltuina ilmaisujen perusteella.

Kuvio 5. Varhaiskasvattajien toiveita liittyen lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Haasteltavien vastaukset olivat todella yhteneväisiä. Kaikki vastaajat toivoivat, että yhteistyö lastensuojelun kanssa olisi avointa. Sen lisäksi kolme heistä toivoi yhteistyön olevan myös vastavuoroista.

”Toivosin tietysti että se tieto sen lapsen asioista kulkeutus niiku meillekki, et se olis sellasta avointa ja vastavuorosta”

”Se et ois nii avointa ja että me tavallaa niiku se ois semmosta vastavuorosta.”

”Avoimempaa, molemminpuolista.”

”Mä toivosin et se olis semmosta avointa.”

5.5 Yhteistyön hyödyt

Varhaiskasvattajilta kysyttiin seuraavaksi mitä hyötyä yhteistyöstä on tai olisi ja miksi se olisi tärkeää. Vastaukset olivat yksimielisiä. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä nähtäisiin siinä mielessä hyötyä, että se palvelisi lasta ja tämän perhettä monipuolisemmin, kun yhdessä pohdittaisiin ratkaisuja.

Varhaiskasvattajat näkisivät hyötyä myös siinä mielessä, että tieto lapsen tilanteesta helpottaisi ymmärtämään lapsen käytöstä päiväkodissa. Yksi vastaajista kertoi myös, että vastaan on tullut kiusallisia tilanteita, kun päiväkodin puolelta on alettu ehdottelemaan joitain tukimuotoja ja onkin paljastunut, että perhe on jo tuen piirissä. Hän koki asian turhauttavaksi.

”Totta kai se että jos niiku yhdessä pohdittais ja yhdessä mietittäis ni se ois varmasti aina rakentavampaa ja veis enemmän asioita eteenpäin.”

”Ehkä se lisääs sitten sen lapsen tai sen perheen toiminnan ymmärtämistä niiku meille et jos me ei tiedetä et miks lapsi käyttäytyy näin.”

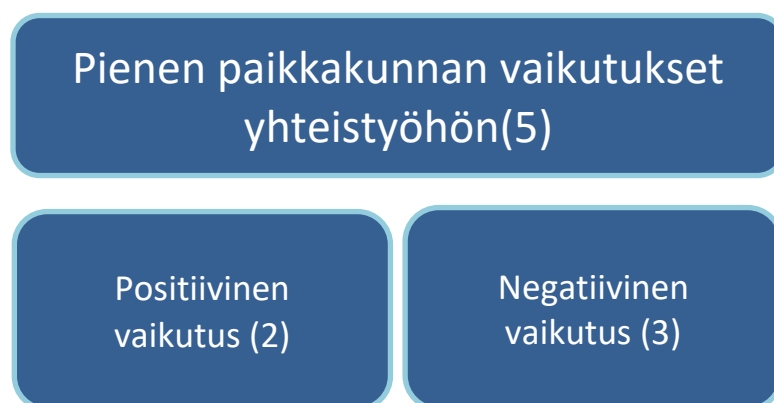
”No kyllähän se tukee sitä perhettä ja lasta ihan eri tavalla jos niiku kaikki tietää”

”Se ois se lapsen etu ja osattas suhtautua siihen lapseen oikeelle tavalla ja ymmärrettäs et mistä johtuu joku huonosti käyttäytyminen tai joku tälläinen.”

”Jos se ois avoimempaa se yhteistyö ni meilläki ois mahdollisuuksia saaha sitten enemmän niiku perheen tai sen lapsen kotitilanteesta mahdollisesti tietoa koska se näkyy lapsessa mahdollisesti täällä varhaiskasvatuksessa.”

5.6 Pienen paikkakunnan vaikutukset yhteistyöhön

Haastattelussa kysyttiin myös pienen paikkakunnan vaikutuksia liittyen yhteistyöhön. Vastauksista on poimittu ilmaisuja, jotka on jaettu kahteen alaluokkaan ”Positiivinen vaikutus” ja ”Negatiivinen vaikutus”. Saadut vastaukset löytyvät kuviosta 6.

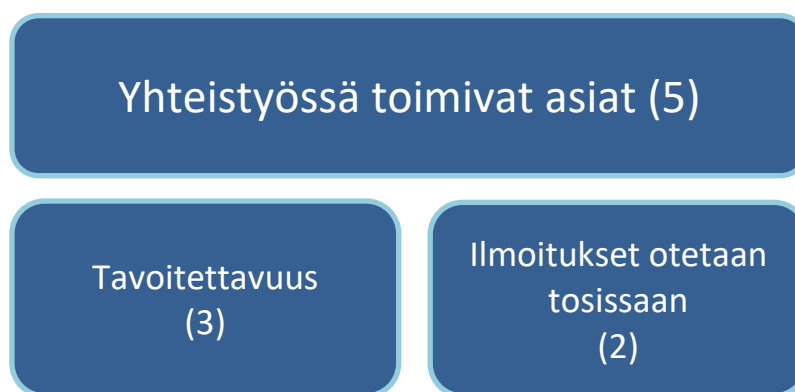
Kuvio 6. Pienen paikkakunnan vaikutukset yhteistyöhön.

Kaksi vastaajista koki, että pienellä paikkakunnalla on positiivisia vaikutuksia liittyen yhteistyöhön, jota tehdään lastensuojelun kanssa. He perustelivat vastauksensa niin, että pienessä kylässä kuulee ja näkee asioita mitkä eivät välttämättä muuten tulisi ilmi.

Kaksi muuta vastaajaa koki, että pieni kylä vaikuttaa negatiivisesti. Heidän mielestään työntekijät saattavat arastella sitä, että ”*tiittää niiku toisen kotiosotekki*”, joka saattaa vaikeuttaa yhteistyötä. Yksi vastaajista koki, että pienestä paikkakunnasta on sekä hyötyä, että haittaa.

5.7 Yhteistyön toimivuus

Tämän opinnäytetyön ensimmäisenä alatutkimusongelmana oli selvittää mikä yhteistyössä toimii. Tätä kysyttiin haastattelussa seuraavaksi. Saaduista vastauksista on muodostettu kaksi luokkaa ”Tavoitettavuus” ja ”Ilmoitukset otetaan tosissaan”. Kuviossa 7 vastaukset luokiteltuina ilmaisujen perusteella.

Kuvio 7. Varhaiskasvattajien näkemyksiä siitä, mikä yhteistyössä tällä hetkellä toimii.

Kolme vastaajista oli sitä mieltä, että tällä hetkellä yhteistyössä toimii se, että lastensuojelu on tavoitettavissa. He kokivat, että saivat helposti yhteyttä heihin huolen herätessä. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että heidän tekemänsä ilmoitukset otetaan tosissaan ja etenevät. Yhteistyön toimivuuteen vaikuttajina tekijöinä nähtiin työntekijöiden persoona, vaikka varhaiskasvattajien mukaan se ei saisi vaikuttaa työnteekoon

”Jos meillä on niiku huoli tai muu nii kyllä me saadaan niiku yhteyttä sinne lastensuojeluun... meidän ilmoitukset niin ne, ne niiku etenee.”

”Jos on ollu tarve ni on pystyny soittaa ja kysyä.”

”Semmonen tavotettavuus puolin ja toisin että se toimii.”

*”Ottaavat tosissaan ne asiat mitä me täältä niiku huolen aiheena ilmote-
taan.”*

5.8 Kehitettävää yhteistyössä

Tämän opinnäytetyön toinen alutkimusongelma oli selvittää, mitä varhaiskasvat-
tajien mielestä yhteistyössä tulisi kehittää. Kaikki neljä vastaajaa olivat sitä mieltä,
että yhteistyön haasteena on yksipuolisuus, jonka tulisi muuttua. Varhaiskasvattajat
kokivat, että he antavat tietoa lastensuojeluun, mutta eivät saa sieltä mitään takaisin.

*”He niiku toimii omana siellä ja me omana täällä ja sit me ollaan vähä se
joka antaa tietoa sinne mut sitte sieltä päi ei sit niiku oikee tuu oikei meille.”*

Vastaajien mukaan syy tähän on siinä, että lastensuojelun puolella on vaitiolovel-
vollisuus. Samaan aikaan he ihmettelivät sitä, miksi lastensuojelu ei voisi kertoa
asioita päiväkodille, sillä samainen vaitiolovelvollisuus on myös päiväkodin henki-
lökunnalla.

*”Vaitiolovelvollisuus niin se on jotenkin niiku noussu semmoseksi muuriksi
että jotenki itellä on semmonen olo että ei ole semmosta luot... ehkä se on
semmonen luottamuspula että ei niiku luoteta siellä että esimerkiks päivä-
hoidon tai varhaiskasvatuksen työntekijät niiku et niiku meillä se tieto niiku
pysyy tai mä en tiä miksi mut jotenki niiku ite on niiku kokenu et siinä on
jotain semmosta luottamuspulaa.”*

Vastaajien mukaan nämä haasteet olisivat ratkaistavissa avoimella keskustelulla ja
yhteisten pelisääntöjen luomisella.

*”Pitäs vaan niiku yhdessä puhua näitä asioita auki enemmän et ehkä sem-
monen keskustelun paikka... yhteisten pelisääntöjen luominen... vaikka ol-
laan puhuttukkii ja muuta mut jotenki tuntuu et ehkä se vaan se keskustelu
ois semmonen tärkeä... tulis sitä semmosta yhteistä ymmärrystä.”*

”Ainahan se mitä avoimempia ollaan... ainahan se helpottaa.”

”Avoimuuden lisääntyminen et puhuttas enemmän asioista.”

Kuvio 8. Monialaisen yhteistyön toimivuus ja kehittämistarpeet.

Yllä havainnollistava kuvio päiväkodin ja lastensuojelun välisen monialaisen yhteistyön tämän hetkisestä tilanteesta varhaiskasvattajien kokemana (Kuvio 8). Tällä hetkellä yhteistyössä nähdään toimivan se, että lastensuojelun puolella henkilökunta on tavoitettavissa. Lastensuojeluilmoitukset menevät perille ja ne otetaan toisissaan. Varhaiskasvattajat näkivät, että yhteistyöstä löytyy myös kehitettävää. He toivoisivat yhteistyön olevan avoimempaa ja vastavuoroista. Yksi vastaajista kuvaili tilannetta ns. luottamuspulaksi, joka hänen näkemyksensä mukaan näyttää olevan este sujuvalle yhteistyölle.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista monialaista yhteistyötä varhaiskasvattaja toivovat tehtävän lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa, kun kyseessä on lapsi, joka on samanaikaisesti päiväkodissa, sekä lastensuojelun asiakkaana. Sen lisäksi haluttiin saada selville mikä monialaisessa yhteistyössä toimii. Varhaiskasvattajat saivat myös mahdollisuuden kertoa ajatuksiaan siitä, mitä yhteistyössä tulisi kehittää.

Tämä opinnäytetyö kohdistui Etelä-Savossa sijaitsevaan päiväkotiin, jossa haastateltiin neljää varhaiskasvattajaa. Haastatteluun osallistujista kaksi oli työskennellyt alalla jo yli 30 vuotta, yksi reilu 10 vuotta ja yksi parisen vuotta. Kaikki haastatteluun osallistujat olivat naisia. Vastauksista ei näkynyt selkeitä eroavaisuuksia työkokemuksen eikä ammattinimikkeen perusteella.

Opinnäytetyö oli rajattu koskemaan vain varhaiskasvattajien toiveita ja ajatuksia liittyen monialaiseen yhteistyöhön. Tämän opinnäytetyön tekijä ei asettanut tutkimukselle esioletusta, sillä tutkimus koski haastateltavien omia mielipiteitä ja ajatuksia, joita olisi ollut vaikea arvailla etukäteen. Haastatteluista kävi ilmi, että yhteistyö varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimintaympäristössä työskentelevien kanssa ei varhaiskasvatuksen näkökulmasta toimi toivotulla tavalla. Yksi varhaiskasvattaja kuvaili tilannetta luottamuspulaksi; he antoivat kaiken tietonsa lastensuojelulle, mutta kokivat, että eivät saaneet mitään tietoa sieltä suunnasta. Lastensuojelun puolelta haastateltavien mukaan vedottiin aina salassapitovelvollisuuteen, joka kuitenkin koskee myös varhaiskasvattajia. Varhaiskasvattajat kuvailivat yhteistyötä yksipuoliseksi ja nihkeäksi. Saadut vastaukset muistuttavat hyvin paljon tässä opinnäytetyössä mainittujen aiempien tutkimuksien vastauksia. Myös niissä vastauksissa nousi ilmi, että yhteistyö on yksipuolista.

Varhaiskasvattajat nostivat myös esiin asioita, jotka toimivat. He kokivat, että lastensuojelun puolella henkilöt olivat aina saavutettavissa. He hoitivat työnsä hyvin ja ottivat aina vakavasti päiväkodin ilmoittamat huolen aiheet. Mitä päiväkotitoivoi, olisi se, että he saisivat tietoa myös siitä, mitä ilmoituksen jälkeen on tapahtunut. Yhden varhaiskasvattajan mielestä lastensuojelu toimi omana tahonaan ja

päiväkoti omanaan, eivätkä yhteistyössä, joka olisi kaikkien, erityisesti lapsen, kannalta tärkeää.

Haastatteluista kävi ilmi, että varhaiskasvattajat toivoisivat yhteistyön olevan avointa ja vastavuoroista. He kokevat, että avoimella yhteistyöllä ajettaisiin lapsen etua, joka on sekä varhaiskasvatuksen, että lastensuojelun päätehtävä. Lapsesta saatava tieto helpottaisi varhaiskasvattajien päivittäistä työtä päiväkodissa, kun heillä olisi ymmärrystä siitä, miksi joku lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla. He kokivat myös, että joskus saattaa syntyä kiusallisia tilanteita, kun päivähoito ehdottaa lastensuojelun palveluita ja paljastuukin, että perhe on jo sosiaalihuollon piirissä. Toimiva monialainen yhteistyö voisi luoda myös vanhemmille tunteen, että kaikki tahot puhaltavat yhteen hiileen heidän parhaakseen.

Varhaiskasvattajien mielestä ratkaisuna voisi olla vielä avoimempi keskustelu ja yhteisten pelisääntöjen luominen. Haastateltavien mielestä yhteistyön onnistumisessa auttaa oma persoona, jolla työtä tehdään. Pieni paikkakunta luo omat haasteensa yhteistyölle, mutta kun jokainen pitää mielessään työn tarkoituksen, ei siinä pitäisi varhaiskasvattajien mielestä olla mitään ongelmaa.

Haastatteluiden avulla saatiin vastaukset tutkimusongelmiin. Tavoitteena tutkimuksella oli antaa varhaiskasvattajille puheenvuoro kertoa ajatuksiaan ja toiveitaan liittyen lastensuojelun kontekstissa työskentelevien kanssa tehtävään yhteistyöhön, sekä edistää avointa monialaista yhteistyötä. Jälkimmäisenä mainitun tavoitteen toteutuminen jää tulevaisuudessa nähtäväksi.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tekijä on työskennellyt sekä varhaiskasvatuksen, että lastensuojelun kentällä ja on kiinnostunut molemmista. Opinnäytetyötä miettiessä pohdin, kuinka voisin yhdistää nämä kaksi mielenkiinnon kohdetta. Selaillemalla aiempia tutkimuksia keksin idean tutkia näiden kahden tahon välistä yhteistyötä. Tätä opinnäytetyötä tekemällä pääsin syventymään enemmän itseäni kiinnostaviin aiheisiin. Tämän työn kirjoittaminen on ollut hyvin opettavaista. Koulun, työelämän ja vapaa-ajan yhdistäminen ei ole ollut aina kaikista helpointa, mutta olen iloinen, että sain työn aikataulussa, jopa vähän aiemminkin, valmiiksi.

Koen, että tämän opinnäytetyön tekemisestä on minulle hyötyä ajatellen tulevaisuuden työelämäni sosiaalialalla. Olen päässyt syventämään tietoaani niin varhaiskasvatuksesta kuin lastensuojelustakin etsiessäni teoriaosuuteen materiaalia. Kouluvuosien aikana opitut asiat ovat tulleet hyvin kerratuksi tätä kirjoittaessa ja sen lisäksi olen oppinut paljon uutta.

Aihe on mielestäni ajankohtainen ja tärkeä. Monialaisuutta painotetaan Sote-uudistuksessa, jonka tarkoituksena on yhdistää sosiaali- ja terveyspalvelut kaikilla tasoilla asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi (Maakunta- ja sote-uudistus 2018). Monialainen yhteistyö nimenomaan palvelee asiakasta ja vähentää eri palveluiden välillä seilaamista ja näin ollen takaa paremman avunsaannin. Moni laki, kuten Sosiaalihuoltolaki ja Varhaiskasvatustilaki, velvoittaa monialaiseen yhteistyöhön, joten on mielestäni erikoista, että silti se koetaan jollain tavalla nihkeäksi.

Olin iloinen siitä, että haastatteluihin osallistunut päiväkotitoiminta otti minut iloisesti vastaan ja heidän keskuudestaan löytyi riittävästi haastateltavia. Tutkimukseen osallistunut päiväkotitoiminta oli minulle entuudestaan tuttu, joka saattoi vaikuttaa siihen, että keskustelut olivat rentoja ja avoimia. Keskustelut olivat runsaita ja antoisia ja toivottavasti herättivät keskustelua myös jälkepäin työyhteisössä. Teemahaastattelu oli ehdottomasti tämän tutkimuksen tekemiseen paras aineistonkeruumenetelmä. Koen, että pelkällä kyselylomakkeella ei olisi asiassa päästy näin syvälle.

Mielenkiintoista olisi ollut, jos tähän samaan tutkimukseen olisi saatu myös lastensuojelun puolelta oma näkökulma, mutta se ei ollut tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista. Ohjaavan opettajani kanssa keskustelimme asiasta ja tulimme siihen lopputulokseen, että yksin tehtäväksi opinnäytetyöksi aiheen rajaaminen koskemaan vain päiväkodin henkilökuntaa on riittävä. Yksi jatkotutkimus ehdotukseni onkin, että joku tutkisi myös lastensuojelun puolella työskentelevien mielipiteitä päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä samaisessa kunnassa. Samanlainen tutkimus on myös helposti sovellettavissa ja toteutettavissa missä tahansa muussa kunnassa.

Mielestäni varhaiskasvattajat painottivat kaikissa vastauksissaan hienosti sitä, kuinka tällä alalla päätavoitteena on lapsen edun toteutuminen. Minulle jäi tunne, että he kaikki antavat työssään itsestään paljon. Jäin pohtimaan, että jo nyt alalla työskennellessäni haluan todellakin puuttua työhöni liittyviin epäkohtiin ja parhaani mukaan kehittää niitä.

Haluan kiittää tutkimukseen osallistunutta kuntaa. Toivon, että opinnäytetyöni avaisi tällä alalla työskentelevien silmiä monialaisen työn tärkeydelle. Kuten eräs haastatteluun osallistunutkin sanoi, että lapsen kasvattamiseen tarvitaan koko kylä. Yhteen hiileen puhaltamalla voidaan auttaa lasta ja tämän perhettä entistä paremmin.

LÄHTEET

Araneva, M. 2016. Lapsen suojele- toteuttaminen ja päätöksenteko. Helsinki. Talentum Pro.

Helminen, J. 2017. Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. 14-31. Toim. Helminen, J. Keuruu. Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Kaminen, M. & Pakkala, T. 2007. Päiväkodin työntekijöiden käsitykset sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä Vaasassa. Sosiaalialan pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karila, K. & Nummenmaa Anna Raija. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Juva. WS Bookwell Oy.

Lastensuojelun Keskusliitto. 2017. Mitä teemme. Viitattu 9.2.2018. <https://www.lskl.fi/lastensuojelu/mita-tee/>

L22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.7.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

L13.4.2017/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.1.2018. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L5P25>

L30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.2.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L4P41>

L19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 7.2.2018. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki#L1P7>

L13.7.2018/540. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu

Lyhty, T. & Nietola, V. 2015. Dialoginen moniammatillisuus asiakastyössä. Teoksessa Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. 142-159. Toim. Näkki & Sayed. Helsinki. Edita.

Maakunta- ja sote-uudistus. 2018. Viitattu 23.4.2018. <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/tavoitteet>

Mahkonen, S. 2016. Varhaiskasvatustilanne. Helsinki. Edita.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tampere. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 a. KvaliMOTV – Menetelmä-opetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Viitattu 20.1.2018. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen suojeleminen – Viranomais- ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki. Edita.

Sisäministeriön julkaisu 1/2014. 2014. Perhe- ja lapsisurmien ehkäisy ja estäminen ja viranomais- ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Viitattu 9.2.2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79016/Perhe-%20ja%20lapsisurmien%20ehk%C3%A4isy%20ja%20est%C3%A4minen%20ja%20viranomais-ten%20v%C3%A4linen%20tiedonvaihto.pdf?sequence=1>

THL. 2017 a. Varhaiskasvatus. Viitattu 7.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lapsetnuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

THL. 2017 b. Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen. Viitattu 9.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

THL. 2015. c. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 10.3.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Tammi.

Yle. 2017. Barnen i kläm inom barnskyddet - delar socialarbetare med 60 andra barn. Viitattu 11.7.2018. <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/11/20/barnen-i-klam-inom-barnskyddet-delar-socialarbetare-med-60-andra-barn>

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

1. Perustietoja

- Mikä on toimenkuvasi yksikössä?
- Kauanko olet toiminut työssäsi?
- Kuvaile lastensuojeluilmoituksen prosessia.
- Miten lastensuojeluilmoituksen tekeminen toteutuu?
- Tekeekö sama henkilö aina ilmoituksen, vai mietitäänkö aina tilannekohtaisesti?
- Onko lastensuojeluilmoituksen tekemiseen suuri kynnyks? Jos on, miksi?

2. Ajatuksia yhteistyöstä

- Millaista mielestäsi yhteistyö lastensuojelun kontekstissa työskentelevien kanssa on?
- Millaista toivoisit yhteistyön olevan, jos lapsi on samanaikaisesti päiväkodissa, että lastensuojelun asiakas?
- Onko sinulla tietoa siitä, onko lapsi esimerkiksi ehkäisevän lastensuojelun kautta vai varsinaisena lastensuojelun asiakkaana?
- Mitä hyötyä yhteistyöstä mielestäsi on/olisi?
- Miksi yhteistyö on/olisi mielestäsi tärkeää?
- Onko yhteistyön laatu muuttunut vuosien saatossa?
- Koetko, että lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö on avointa?
- Tiedätkö keneen ottaa yhteyttä tarvittaessa?
- Koetko, että lastensuojelun henkilökunta on helposti saavutettavissa?
- Koetko pienen paikkakunnan olevan hyödyksi vai haitaksi liittyen yhteistyöhön?

3. Yhteistyön toimivuus

- Mikä mielestäsi yhteistyössä toimii?
- Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että yhteistyö toimii?
- Mitkä ovat yhteistyön haasteet?
- Kuinka haasteet/ongelmat olisivat ratkaistavissa?
- Koetko, että voisit itse tehdä jotain enemmän?

4. Kehittämisideoita

- Mitä kehitettävää näet liittyen yhteistyöhön?
- Mitä voisit itse henkilökohtaisesti tehdä, että yhteistyö olisi sujuvampaa?
- Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että yhteistyö ei toimi toivotulla tavalla?
- Millaista tukea varhaiskasvattajana toivoisit?

5. Mitä muuta haluaisit tuoda esille?

LIITE 2

SAATEKIRJE

Hei hyvä varhaiskasvatuksen ammattilainen!

Opiskelen viimeistä vuotta sosionomiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa ja tulen tekemään opinnäytetyöni koskien päiväkotien ja lastensuojelun välistä monialaista yhteistyötä x kunnassa. Olen itse kotoisin x ja siksi suuntaan tutkimukseni sinne päin. Tutkimus toteutetaan haastatteluilla, joiden avulla pyritään kartoittamaan päiväkodin ja lastensuojelun välistä yhteistyötä niissä tilanteissa, kun päiväkodissa on lapsi, joka on samaan aikaan lastensuojelun asiakas. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yhteistyön toimivuutta, kehittämis-kohteita ja näihin liittyviä syitä.

Opinnäytetyöni keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista monialaista yhteistyötä varhaiskasvattaja toivoo tehtävän lastensuojelun kontekstissa työskentelevien kanssa, kun kyseessä on lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi?
2. Mikä yhteistyössä toimii ja missä nähdään kehitettävää?
3. Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että yhteistyö toimii ja minkä tekijöiden nähdään taas vaikuttavan siihen, että yhteistyö ei toimi toivotulla tavalla?

Näiden tutkimusongelmien pohjalta tulen haastattelemaan päiväkoti x kolmea varhaiskasvattajaa ja päiväkodin johtajaa. Toivon, että työyhteisöni keskuudesta löytyisi vapaaehtoiset haastateltavat.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on jakaa tietoa tämän hetkisestä tilanteesta x kunnassa liittyen näiden kahden tahon väliseen yhteistyöhön. Toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä molempien tahojen toiminnan kehittämiseen.

Jos teillä heräsi kysyttävää tutkimukseen liittyen, olkaa rohkeasti yhteydessä minuun.

Ystävällisin terveisin,

Iida Reijonen

Vaasan ammattikorkeakoulu

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES